

Ambicja u kobiet

Ambicja to cecha przypisywana w kulturze głównie mężczyźni. Tymczasem, aby dokonać zmian społecznych, w tym szczególnie utrzymania stanowisk pracy potrzeba, aby również kobiety kierowały się poprawnie rozumianą ambicją. Czym zatem jest ambicja i czy można w sobie tę umiejętność wykształcić?

Jest to postawa człowieka, który stawia sobie cele do osiągnięcia i dąży do ich realizacji. W zależności od kierunku rozwoju tej wartości w człowieku, może wpłynąć pozytywnie lub negatywnie na strukturę osobowości. Aspekt pozytywny objawia się wyraźnie zarysowaną tendencją do samodzielności, silnym poczuciem własnej wartości, realnym rozpoznaniem własnych umiejętności, ale i chęcią ich rozwijania, osiągania sukcesów i sięgania po cele trudne w realizacji, wymagające wiele wysiłku. W takim przypadku mamy do czynienia z rozwijaniem dzięki ambicji: siły woli, samodzielności, decyzyjności, poczucia własnej wartości, kreatywności i przedsiębiorczości.

Kierunek negatywny to ubieganie się o uznanie i sukcesy kosztem innych ludzi tzw. ambicja chorobliwa. Zbyt mocno przerysowane dążenie do celu, urzeczywistnia się w przesadnym mniemaniu o własnych umiejętnościach, w fałszywym obrazie własnych zdolności, może powodować postawę porównywania się z innymi i dyskredytację umiejętności innych, w końcu pychy, wyolbrzymionej wizji własnej doskonałości w jakiejś dziedzinie.

Ambicja wymaga zaangażowania emocji i woli w tym samym stopniu, w jakim

konieczne jest zaangażowanie inteligencji. Nie oznacza wyłącznie skupienia się na osiągnięciu celu, ale uaktywnia procesy twórcze, które już w trakcie drogi osiągnięcia celu dają poczucie satysfakcji, realizacji, spełnienia się. Satysfakcja ta wynika zatem także z samego procesu działania (M. Csikszentmihalyi). W proces ten włącza się inteligencja emocjonalna (specyficzne zdolności i kompetencje związane z ocenianiem, rozumieniem i regulacją emocji oraz ich używaniem w celu wspomagania aktywności poznawczej).

Dlatego ambicję wymienia się jako istotny czynnik kształtujący poziom motywacji rozumianej jako tendencja do osiągnięcia i przekraczania standardów doskonałości, związanej z odczuwaniem pozytywnych emocji w sytuacjach zadaniowych, postrzeganych jako wyzwanie (W. Łukaszewski). Z uwagi na to, iż motywacja uaktywnia proces decyzyjny, ambicja będzie miała znaczenie przy podejmowaniu decyzji o stopniu opłacalności dążenia do celu (J. Dewey -zależność pomiędzy środkiem a celem oraz ocena tych ostatnich w świetle pierwszych).

Ambicjonalne dążenie do wyznaczonego celu sprzęga się z wartością pracy jako etosu związanego ze sprawnością społeczną, poprzez którą człowiek wyraża siebie. Osoba, która skutecznie dąży do wyznaczonego celu i nie zatrzymuje osiągniętych dzięki temu skutków dla siebie, ale dzieli się efektami, podejmuje działania, a przez to także wpływa na urzeczywistnianie istoty godności pracy. Personalisci (K. Wojtyła, Cz. Znamierowski) wskazują tu na definicję osoby jako podejmującej w wolności odpowiedzialne działania, czyny. Jakość i struktura czynu jest formą twórczej ekspresji podmiotu i wyraża potrzeby osoby (U. Morszczyńska). Równocześnie czyny działają zwrotnie, budując osobowość. Dlatego przypatrując się ambicjom człowieka w kontekście innych jego zachowań i czynów, można wnioskować o jego poglądach na rzeczywistość (U. Morszczyńska).

W kontekście funkcjonujących modeli osobowości dojrzałej, ambicja będzie opisywana i mierzona za pomocą kryteriów: realistycznej percepcji siebie i innych oraz umiejętności przeżywania i osiągnięcia sukcesów w wybranej sferze aktywności związanej z własnymi uzdolnieniami (G. Allport).

Ambicja jest ciekawą postawą dla tej części badań psychologicznych, które opisują indywidualne doświadczenia osób, pewien zbiór sądów i poglądów na temat samego siebie, którym towarzyszy ładunek emocjonalny. Przy wartości tej mamy do czynienia często z teorią wartościowania, która mówi o tym, jak tworzone są osobiste hierarchie wartości oraz jak wartości obiektywne interpretowane są zależnie od systemu osobistych znaczeń jednostki (H. Hermans). Poznając wartości dominujące w grupie, w której się znajdujemy, jednostka dokonuje ich osobistej rekonstrukcji. Treść wartości staje się w ten sposób własnością, cechą,

zachowaniem osoby. Potencjalnie każdy posiada możliwość przeformułowania danego doświadczenia życiowego i nadania mu nowego znaczenia. Dlatego postawa ambicji u tego samego człowieka nie musi być stale w ten sam sposób doświadczana i dlatego też pedagogika może mówić o konieczności samowychowania. W związku z tym także chorobliwa ambicja, jako forma dysfunkcji zniekształcająca znaczenie ważnych doświadczeń osobistych, zawężająca wszystko do siebie, może stać się punktem wyjścia do zmiany zachowania. Działaniem stymulującym zmianę tej postawy jest dialog wewnętrzny jako naturalna forma myślenia i przeżywania oraz konfrontacja skutków własnych czynów z reakcjami otoczenia.

Bibliografia:

Znamierowski Cz., *Oceny i normy*, Warszawa 1957.

Okoń W., *Słownik pedagogiczny*, Warszawa 1981.

Wojtyła K., *Miłość i odpowiedzialność*, Lublin 1982.

Hartmann N., *Z fenomenologii wartości*, Kraków 1988.

Ingarden R., *Wykłady z etyki*, Warszawa 1989.

Csikszentmihalyi M., *Przeptyw. Psychologia optymalnego doświadczenia*, Warszawa 1996.

Hermans H.J.M., Hermans-Jansen E., *Autonarracje. Tworzenie znaczeń w psychoterapii*, Warszawa 2000.

Łukaszewski W., *Motywacje w najważniejszych systemach teoretycznych*, [w]: *Psychologia. Podręcznik akademicki*, red. J. Strelau, t. 2, Gdańsk 2000, 124-130.

Wojtyła K., *Osoba i czyn oraz inne studia antropologiczne*, Lublin (1969) 2000.

Kunowski J., *Podstawy współczesnej pedagogiki*, Łódź 2004.

Morszczyńska U., *Normy w pedagogice. Aksjologiczne i metodologiczne wyznaczniki statusu zdań o powinnościach*, Kraków 2009.

Wartości w pedagogice. Teoria i praktyka, red. W. Furmanek, Rzeszów 2011.

